

juuri minä olin se onneton, joka jäi lopetettuaan Nicorette-koukkuun ja niitä ei korvaa Kela, vaikka ne ovat ehtona elämisen jatkumiselle (astma/COPD). Huumehörhöt saavat kyllä ilmaisia ruiskuja itsensä tuhoamiseen, mutta tupakoimisen ja ryyppäämisen lopettamisen tukeminen on vain sanahelinää. Onneksi tuo viimeksi mainittu onnistui, ennen kuin kaikki hoitolaitokset oli lakkautettu ja muutettu pakolaiskeskuksiksi. Tuolloin lopettaessani sain myös tuta, että ”sossu on vahvempi kuin vouti”, eli valtakirja hoitomaksujen vakuudeksi katkaisi ulosoton. Käykö näin tulevaisuudessa vai ulosmitataanko minulta vielä vanhainkodissakin ja vai kuttaako se käyttövarojeni määrään, olisi kiva tietää ennakolta.

Minulle on vuosien saatossa muodostunut ainakin kaksi periaa-

tetta. En koskaan piiloudu kirjoittassani nimimerkin suojiin enkä ota kantaa asiaan, ellei minulla ole ehdottaa siihen parannusta, ainakin muutosta. Maksukaton määräytymisperusteet ovat yksi sellainen. Lääke-, sairaala- ja muut terveydenhoitokulut pitäisi yhdistää ja niiden pitäisi olla prosentuaalisesti sidoksissa tuloihin. Olisiko oikea prosentti 1, 2, 5 vai 10, se on päättäjien asia, samoin se, miten omaisuus vaikuttaa maksuihin. Ulosoton suojaosuuden eli käteen jäävän euromäärän pitäisi riittää asuinpaikan keskimääräiseen vuokraan ja peruselin-kustannuksiin, nykyisellä suojaosuudella ei Helsingissä pysty asumaan edes asuntolassa, jos syö muuten kuin sanoja ja kaurapuuroa. Ulosmitattujen terveydenhoitokulujen pitäisi myös vaikuttaa maksukattoon määriteltäessä. Ulosmittaus

olisi ehdottomasti lopetettava ja siirryttävä johonkin muuhun perintämuotoon, mikäli velka ei ulosotolla vähene, vaan ulosmitatut varat menevät korkoihin ja kuluihin. Ulosoton piirissä olevalle olisi suotava mahdollisuus maksaa myös terveydenhoitokulunsa ennen ulosottoa, etteivät ne menisi ulosottoon. KohTELUN pitäisi olla sama koko maassa ikään, kokoon, näköön tai rotuun katsomatta. Näin vältetään se, ettei kaikista vammaisista ja verovelkaisista tule rasisteja.

Lopuksi haluan kiittää lukijoita 25 vuoden aikana saamastani palautteesta, sillä ”terveydellisistä syistä” tämä on todennäköisesti viimeinen ”yhteiskuntapolitiittinen kannanottoni”.

PENTTI YRJÖNEN

TYÖ NAISEN PAKKONA JA VAPAUTENA

Naisten työnteossahan on tunnetusti kaksi osaa, kodin ulkopuolinen palkkatyö ja kodin piirissä tehty työ, joka pääosin on oman talouden hyväksi tehtyä työtä, mutta monilla siihen on liittynyt myös ns. harmaata työtä, erilaisten palvelujen tuottamista muille kotitalouksille. Etenkin viimeksi mainitulla on ollut tavattoman paljon suurempi merkitys kuin kuvitellaan, koska tästä työstä ei ole jäänyt merkkejä tilastoihin.

Kahdeksan naistutkijan, pääosin historioitsijoiden, kokoomateos naisten työn muuttumisesta vanhasta maatalousyhteiskunnasta nyky-

päiviin avaa havainnollisen ja monisäikeisen kuvan naisten merkityksestä työn maailmassa ja työn merkityksestä naisten elämälle. Koska kirjoittajat ovat pääosin historian tutkijoita, ovat artikkelit vahvasti empiirisiä ja maanläheisiä, mutta tekstit todistavat myös teoreettisen ajattelun ja kansainvälisen keskustelun vahvasta vaikutuksesta.

Artikkelikokoelman ilmiselvänä lähtökohtana on kansainvälinen näkökulma, sekä ulkomaisten havainnoitsijoiden että 1900-luvun tilastojen osoittama naisten korkea palkkatyöhön osallistuminen aste Suomessa. Tämän totuuden monisäi-

keistä todellisuutta avataan monista näkökulmista: Ann-Catrin Östman esittelee väitöstutkimuksensa tuloksia Pohjanmaan maaseudun sukupuolen mukaisesta työnjaosta 1800-luvulla. Östman problematisoi talonpoikaisnaisten väitettyä itsenäisyyttä ja omanarvontuntoa osoittamalla, kuinka naisten näkemys omien töittensä arvosta heijasti ja uusinsi sukupuolen mukaista arvohierarkiaa. Työllä oli suuri merkitys sukupuoli-identiteettien muovautumiselle, eikä tietenkään ole ihme, että asetelma oli monella tapaa sisäisesti ristiriitainen. On merkille pantavaa, kuinka vahvasti naiset hah-

mottivat maatalouden työnjaon ja sitä myötä myös sukupuolten väliset suhteet (työ)toveruuden ja kumppanuuden näkökulmasta. Tarja Räisänen syventää samaa teemaa maaseudun vanhojen naisten selviytymiskeinoja analysoivassa artikkelissaan ”Syytinkimuoreja ja loiseukkoja”. Räisänen analyysissa korostuvat yhtäältä suvun ja lähiyhteisön oleellinen merkitys vanhenevien naisten elämälle, mutta myös maaseudun luokkaerojen raaka vaikutus.

Marjatta Rahikaisen näkökulma siirtää maaseudun tytöt ja naiset uuteen ympäristöön: piikominen kaupungissa oli monille maalaisnaisille väistämätön elämän etappi. Mutta herrasväki tarvitsi muitakin palveluja, erityisesti ompelijoiden määrää oli suuri ja asema paljonkin keskusteltu, mutta lisäksi herrasväen pyykejä piti pyykätä, ruokataloutta avustaa eri tavoin ja lapsiakin kaitsea. Monille kaupunkien työläisnaisille kehittyi pakon edessä hyvinkin monipuolinen ”ammattikuva”: kahviputkan pitoa, ruoanlaittoa työmiehille, hanslankarin hommia rakennuksilla, pyykkäystä, lasten hoitoa. Leipä oli todella pieninä paloina maailmalla. Varsinainen teollisuustyö oli tärkein leivänlähde vain osalle työläisnaisista. Anu Suoranta osoittaa tutkimuksellaan naisten asemasta 1930-luvun laman työmarkkinoilla, että monet kuvitelmat laman vaikutuksista eivät pidäkään paikkaansa: tosiasiaa naisten asema työvoimasta ei oleellisesti heikentynyt, itse asiassa perheellisten

naisten osuus jopa kasvoi. Perhepalkkajärjestelmä näytti toisen puolelensa: kun miehen elättäjäys ei päässyt toteutumaan, astuivat vaimot eturiviin. Työnantajien kannalta tämä oli hyvinkin edullinen ratkaisu.

Marita Pohlsin artikkeli 1800-luvun virkanaisista on erittäin valaiseva kuvatessaan tapaa, jolla miehinen hierarkia toisaalta hyötyi koulutettujen naisten työpanoksesta hyvinkin häikäilemättömällä tavalla: virkatehtävät annettiin mutta ei virkaa. Toisaalta naisetkin osasivat käyttää järjestelmää hyväkseen. Myös Pohlsin artikkelissa korostuu perhe- ja sukujärjestelmän oleellinen merkitys 1800-luvun maailmassa, virkamiesperheet ja suvut pitivät omistaan huolta ja virkahierarkiaa osatiin venyttää tarpeen tullen.

Pidemmän aikaperspektiivin tarkastelujakin kokoelmaan mahtuu: Kirsi Vainio-Korhonen analysoi naisyrittäjyyden pitkää kaarta 1700-luvulta nykypäiviin. Vainio-Korhonen on tämän hetken naishistorioitsijoiden kärkikaartia eikä petä tässäkään. Hän analysoi terävästi ja syvällisesti niitä rakenteita, jotka ovat pitäneet naisyrittäjyyden ytimen yllättävän muuttumattomana läpi yhteiskuntamurrosten. Marja-Liisa Hentilä analysoi 1900-luvun kehitystä kaupan alan näkökulmasta; kauppahan käy erinomaisesta esimerkistä siitä, kuinka ala laajetessaan ja naisistuessaan muuttuu matlapalkka-alaksi. Ikään kuin yhteenvetoartikkelina Anna-Maija Lehto analysoi palkkaerojen historiaa 1900-luvulta.

Työllä ei tosiaankin ole rikastuttu, ei etenkin naisten töillä, mutta ilman naisten työntekoa olisi rikastuminen jäänyt monella muulla paljon vähäisemmäksi – koko yhteiskunnasta puhumattakaan. Työn historiana Rahikaisen ja Räisänen artikkelikokoelma ansaitsee oman paikkansa työelämän analyysien joukossa. Ei huikeiden teoreettisten tulostensa vuoksi – tosin esim. Vainio-Korhosen ja Suorannan artikkeleissa on paljon purtavaa myös teoreettiselta kannalta – vaan siksi, että pienissä artikkeleissa hyvä lukeneisuus ja asioiden laajempien yhteyksien ymmärrys havainnollistuvat ja kirkastuvat empirian kautta. Juuri konkreettisuus ja havainnollisuus ovat ne välineet, joiden avulla laajemmat yhteiskunnalliset suhteet tulevat ymmärrettäviksi. Tässä mielessä kokoelma täyttää hyvän historiallisen kirjallisuuden kriteerin: historiantutkimuksen tehtävänähän ei ole pelkästään käsitteellistä menneisyyttä vaan myös tehdä menneisyys nykyihmiselle käsitettäväksi.

PANU PULMA

MARJATTA RAHIKAINEN &
TARJA RÄISÄNEN (TOIM.)
”TYÖLLÄ EI OO KUKKAAN
RIKASTUNNA”
NAISTEN TÖITÄ JA TOIMEEN-
TULOKEINOJA 1800- JA 1900-
LUVULLA
TIETOLIPAS 176
SKS 2001
197 s.